

המלאכות האסורות ערב פסח אחר חצות - שיעור 464

וההקש לחול המועד

I. היסודות

(א) **הטעם להאיסור מלאכה אחר חצות** פרש"י (פסחים ג:) כדי שלא יהא טרוד במלאכה וישכח שחייבת הפסח ותיקון מצה והקשה הרב המגיד דא"כ ערב סוכות נמי טרוד בעשיית סוכה ומשום הכי מפרש כמ"ש התוספות בשם הירושלמי דטעמא משום שהוא היה זמן הקרבת הפסח וכיום טוב ועיין בפני יהושע שמפרש דאחר חצות איקרי מועד והיינו לענין איסור מלאכה כחולו של מועד או מדאורייתא או מדרבנן ולשיטתו דינו כחול המועד ועיין בפרי חדש (תס"ח) שהביא דאם האיסור משום הקרבן הוי מה"ת ואם האיסור משום טירדה הוי מדרבנן וכן דעת הרמב"ם שהוא דרבנן (יו"ט ט - י"ח) אמנם דעת המחזיק ברכה (תס"ח - ז) דע"פ חמור יותר מחולו של מועד דכתיב אלה מועדי ה' וסמך ליה בחודש הראשון בארבעה עשר בין הערבים ולכן האיסור מלאכה ע"פ אחר חצות מן התורה אבל המג"א כתב דע"פ אחר חצות הוא רק מדרבנן וקיל טפי מחוה"מ ואפשר משום דהוי רק זכר בעלמא לזמן שהיה קרבן פסח ולכן יש ג' שיטות בדבר המחזיק ברכה שיותר חמור מחוה"מ והפני יהושע שהוא כחוה"מ והמג"א שהוא יותר קל מחוה"מ וכן הכריע הרמ"א שהוא יותר קל וכן פסקינן ועיין ביביע אומר (ה - ל"ז) וחזון עובדיה (ז) ועיין בערוך השלחן (תס"ח - ז) דלהיש אוסרים ע"י נכרי הוא משום דאיסורו מן התורה ולהיש מתירים האיסור רק מדרבנן ובמקום מצוה מותר ואפשר אם הוא רק זכר בעלמא יש מקום להקל אפילו ע"י יהודי במקום צורך ואבאר

(ב) **לכן לא אסרו אלא מלאכה גמורה** כגון לעשות כלים חדשים או לתפור בגדים חדשים או כיבוס בגדים או תספורת אבל רשאי לתקן כליו אפילו במעשה אומן ומ"מ לא יטול שכר (מ"ב תס"ח - ז) ולכן צריך לעיין מה אסרו בחוה"מ והתירו בע"פ ומה אסרו ולא התירו בע"פ

II. הדוגמאות לעשיית מלאכה ע"פ אחר חצות וההקש לחולו של מועד

(א) **תספורת הראש והזקן** שאסרו בחוה"מ יש מקילין ע"י נכרי בע"פ או ע"י ישראל עני (מ"ב ה) ויש מקילין ע"י עצמו אם אין לו עצה אחרת שלא יכנס לרגל מנוול (שערים מצויינים בהלכה קי"ג - ו) וע"ע בקיצור שו"ע (קי"ג) דע"פ כחוה"מ ואסור וגם לפאה נכרית יש להקל בע"פ אבל לא בחוה"מ

(ב) **נטילת צפרניים** אם שכח ליטול אותן קודם חצות יש להקל אפילו ע"י עצמו (מ"ב ה) דאפילו בחוה"מ גופא רוב הפוסקים מתירים (תקל"ז) ויש לסמוך עי"ז עכ"פ בע"פ דקיל מחוה"מ (שער הציון ז)

(ג) **רחיצת הגוף** ג"כ מותר מכ"ש מחוה"מ (פשוט)

(ד) **צחצוח נעליים** יש אוסרים דינו ככיבוס ואסור בחוה"מ ובע"פ יש לסמוך על המקילין בחוה"מ שע"פ יותר קל (שערים מצויינים בהלכה טס ושש"כ ז - מ"ז - קמ"ג ואג"מ ה - ל"ו - ד)

(ה) **כיבוס כליו** הוא בכלל מלאכה גמורה ואסור (מ"ב ז) ויש לעיין אם יש להתיר כביסה ע"י מכונת כביסה ואין לו לעשות אלא רק ללחוץ על כפתורי ההפעלה דבחוה"מ הטעם משום שלא יכנס לרגל מנוול (שש"כ ז - מ"ז - קל"ט)

(ו) **לגהץ בגדים** הנצרכים לו לחג מותר אפילו בחוה"מ שאינו אלא מעשה הדיוט ומותר לצורך המועד אולם אם כיוון מלאכתו למועד אסור (תקמ"ח - ג) ואולי מותר בע"פ אפילו כיוון וצ"ע

(ז) **לעשות כלים חדשים** או לתפור בגדים חדשים אפילו בחנם אסור וכגד שנקרע קצת רשאי לתופרו לצורך המועד ואפילו במעשה אומן בע"פ אבל בחוה"מ במעשה אומן אסור (מ"ב ח) ורק לאוכל נפש וצרכי רבים ודבר האבוד וע"י פועל שאין לו מה לאכול מותר

(ח) **מסחר ופרקמטיא** אחר חצות עיין בפסקי תשובות (תס"ח - ה) דהביא הכה"ח לאסור והבית דוד כתב שאפשר דסחורה שריא דלא מפרש דאסור בע"פ ולכן סמכינן דבע"פ קיל טפי מ"מ לא ראינו מי שקנס למי שעשה סחורה בע"פ (כף החיים תס"ח - ד) וצ"ע

(ט) **למכור מאכלים ורחיצת כלים** מותר בחוה"מ לצורך החג וכ"ש בע"פ

- (י) לכך מותר לתקן הקאר וכל מכונה ע"י נכרי אפילו במעשה אומן כשצריך אותו לצורך חוה"מ משא"כ בחוה"מ דאסור ורק אם הוא דבר האבוד מותר
- (יא) מביאין מבית האומן כלים שהם לצורך המועד כגון כרים וכסתות (תקל"ז - ג) וכ"ש בע"פ אחר חצות ולהביאו לעכו"ם בע"פ יש מקילין ובחוה"מ מותר ע"י נכרי דוקא במקום מצוה (מ"ב תקמ"ג - ה)

(יב) מותר למכור stocks בע"פ כדי להוציא יותר לשמחת יו"ט או משום דבר האבד וגם פְּסִייל שאינו מצוי בכל עת וכן לצלם וכן לכתוב במכונת כתיבה דכל זה מותר אפילו בחוה"מ וכן מותר לעסוק בהמחשב (computer) שאין זה מלאכה גמורה (חוה"מ כהלכתו ו - י"ח)

III. השאלות הנוגעות למעשה בחול המועד

- (א) לעובד בחול המועד אם רוצה העובד לקבל חופשתו בקיץ בכדי שיוכל ללכת להרים וכדומה והוא יודע שע"ז יצטרך לעבוד בחוה"מ מצד מדת חסידות עדיף שלא לקבל החופשה בקיץ (ספר זכרון שלמה אות י"ח ג'ס הרצ' משה) וע"ע בשש"כ (ס"ז הערה מ"ז)
- (ב) בעל הבית שיש לו משרד או בית חרושת אם ירא שיפסיד קונין גם לאחר הרגל מותר לפתוח המשרד משום דבר האבד ועוד יוכרח לשלם לפועליו משכורתם של ימי המועד ואין בזה משום לפני עור (שס י"ז) וע"ע בשש"כ (ס"ז הערה מ' ג'ס הגרש"ז ה) שמפקפק טובא על ההיתר דחשיב כגוזל את עבודתם כיון שמן הדין הם פטורים מלעבוד
- (ג) לשלם חובתו מותר לאדם בחוה"מ כגון מיסי עיריה ולכתוב שיק רק אם יכול להנות אם ישלם עכשיו ובלבד שלא יכויף מלאכתו במועד (שש"כ ז - י"ז)
- (ד) חידושי תורה מותר לכתבן מפני שעלול לשכוח אותם ומה שנהגו שלא לכתוב הוא מנהג בטעות (שש"כ ס"ז - הערה ע"ז) וכן כתיבת תשובה הוי כדבר האבד דשמא ישכח אחד מן הטעמים (שס הערה פ) וע"ע באג"מ (יו"ד ה - רמ"ה) שלא כתב תשובתו במועד
- (ה) המוציא מציאה מותר לכתוב מודעה דספק דבר האבד הוא (שש"כ ס"ז - י"ז)
- (ו) לתקן מערכת אזעקה אבטואטית (burglar alarm) הוי ספק דבר האבד (שס) ומותר
- (ז) יש מתירים לצלם הואיל דאין העין רואה ומרגיש כל שינוי בפילם (שס הערה ק"ה) ויש מתירים רק אם הוא דבר האבד ורק בצינעא בבית (הרב מדעברעצין) אבל לפתח את הפילם (film developing) אסור שאין זה דבר האבד
- (ח) לקטוף תפוחים אפשר דאסור משום דטירחה בעלמא אסרו בשל הפקר אם אינו לצורך המועד
- (ט) להתענג נקרא לצורך המועד ולכן מותר לצוד דגים בחוה"מ כדי להתענג ונכון יותר לאכול מהם במועד (ספר זכרון שלמה אות י"ג) ואפשר מטעם זה מותר לקטוף תפוחים
- (י) להקליט על סרט (tape recording) שאינו נחשב כתיבה מותר אפילו אם אינו דבר האבד (ספר זכרון שלמה אות ל"ז)
- (יא) מותר לקנות בחוה"מ לצורך אחר המועד כשמוכרים בזול אפילו אם אינו אלא ספק שלא ימצא כ"כ בזול וזהו רק פְּסִייל שאינו מצוי בכל עת אא"כ שצריך להחפץ מיד לאחר הרגל (ספר זכרון שלמה אות מ) בכל אופן מותר
- (יב) מותר לקנות חפץ לצורך אחר המועד כשמוכרים בזול אפילו אם הוא חפץ שאינו נחוץ לו כ"כ (שס אות מ"ה)
- (יג) מי שצריך לקנות איזה חפץ לצורך המועד אסור להוסיף לצורך אחר המועד ואם יזוילו לו מהמחיר אם יקנה בכ"א את כולם מותר
- (יד) אסור להחזיר חפץ הקנויה אם בידו להחזירו גם לאחר המועד דזה נכלל באיסור פרקמטיא (ספר זכרון שלמה אות מ"ג)
- (טו) ההיתר לקנות כדי להרויח אם הוא ריוח שאינו מצוי הוא לכל אדם ולא רק לשיירא המוכרת (ספר זכרון שלמה אות ל"ה)
- (טז) מותר למכור כדי שיהיו לו מעות בריוח ויוציא יותר לשמחת יו"ט (ט"ז תקל"ח - ז)